

- створення методичних рекомендацій щодо розробки моніторингу та оцінки ефективності виконання місцевих цільових програм;
- запровадження вартісної оцінки результативності бюджетних витрат за місцевою цільовою програмою;
- законодавче визначення процедури припинення фінансування місцевих цільових програм на стадії її виконання, визначення ризиків невиконання програми і доцільності її фінансування в наступному році;
- розроблення переліку показників результативності місцевих цільових програм за кожною із сфер їх функціонування (освіта, наука, культура, охорона здоров'я, охорона довкілля, соціальний захист і соціальне забезпечення і т.п.)

Література:

1. Джерела та механізми фінансування місцевого економічного розвитку. Навчальний посібник. – К.: Центр громадської експертизи. – Проект «Місцевий економічний розвиток міст України», 2013. – 176 с.
2. Основи розробки місцевих цільових програм. Посібник для держслужбовців. – Сімферополь: Євпаторійський центр регіонального розвитку, Український інститут публічної політики, Кримський центр ППК. – Проект «Вдосконалення засад розробки та функціонування місцевих цільових програм в АР Крим», 2011. – 91 с.
3. Плужник А.В. Механізм бюджетного забезпечення міст в умовах децентралізації / А.В. Плужник// Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2015 – Вип. 4 (114). – С. 8–13.

Клапків Ю.М.

*К.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету*

СПЕЦИФІКА ПОШИРЕННЯ ФІНАНСОВИХ ПРОДУКТІВ В УМОВАХ ДІЯЛЬНОСТІ ФІНАНСОВИХ ПІРАМІД

Негативне сприйняття фінансового середовища, а особливо парабанківської сфери обумовлено зловживаннями та шахрайством на фінансовому ринку, насамперед на стику банківського і страхового ринку, є характерними явищами останнього двадцятиріччя.

Фінансові піраміди можна віднести до основного негативного суспільного чинника, що обмежує розвиток фінансового ринку, саме в аспекті сприйняття через потенційного клієнта фінансової послуги.

Фінансові піраміди, реалізуються через відмінні компанії, що відносять себе до фінансового ринку.

Проблема функціонування парабанківських інституцій знаходяться поза межами контролю урядів, що реалізується через систему технічного нагляду фінансових і центральних банків. В 2008 р. Тімоті Гайтнер, колишній голова відділення ФРС в Нью-Йорку, на засіданні Економічного Клубу (Economic Club) представив драматичний образ ситуації в цій галузі. Парабанківська фінансова система зросла до значних розмірів, особливо у сфері грошового ринку та фондів. На думку Тімоті Гайтнер шкала ризику і відносна відсутність ліквідності активів, якими фінансуються короткострокові зобов'язання викликала чутливість багатьох установ [1, с. 14].

В нашому трактуванні, фінансову піраміду можна висвітлювати як: діяльність підприємства фінансової сфери, що полягає в прийнятті фінансових коштів для інвестування з високим рівнем повернення (принаймні на рівні декларування); ця мета, однак, не реалізується взагалі або в достатній мірі, що спричиняє спіраль втрат. У період функціонування фінансової піраміди виплати капіталу, що вилучається і відсотків проводяться з поточних вкладень нових клієнтів (інвесторів або партнерів).

Це визначення включає як класичні піраміди «схема Понці», так і фінансові інституції, які частково приносять дохід, але через деякий час не є в стані погасити заборгованості перед вкладниками (інвесторами, партнерами).

Як правило, такого роду інституції працюють без необхідної ліцензії, хоча це не є правилом (наприклад, BLMIS Бернарда Медоффа чи WG1 в Польщі).

Сучасні фінансові піраміди (приміром, піраміда Медоффа) мають горизонтальну структуру. Так само, як у класичних фінансових пірамідах (ланцюгових) – піраміда продовжується до тих пір, доки нові грошові надходження перевищують суму виплат, у тому числі належних відсотків. В основі їх успіху є довіра інвесторів.

Частина інвесторів не усвідомлює причини приреченості даної системи на крах навіть усвідомлюючи принципи нарощення відсотків. Кількість учасників в класичній піраміді повинна збільшуватись таким чином у геометричній прогресії та має свої

фізичні обмеження. Фінансові піраміди, як правило, не створюють ніякої доданої вартості.

Історичний аналіз показує, що всі фінансові піраміди падають в результаті втрати довіри; коли в засобах масової інформації з'являлася інформація про компанію, люди пов'язували її діяльність з пірамідою і спекуляцією на ринку, наступає обмеження вхідних фінансових потоків, і, як наслідок, – банкрутство.

Шахрайство є дією абсолютно свідомою, що має на меті одержання економічної вигоди, у відповідності з законодавством обманним шляхом. Доказовою базою, на основі якої відбувається припинення шахрайства можуть бути зібрані сфальшовані чи неправдиві документи, факти несумісних з істиною чи їх підтасуванні, а також відсутність ясності і прозорості дій компанії або її співробітника [2].

Основна мета злочинця це бажання отримання фінансових коштів, в простий і швидкий спосіб. Важливо розрізняти і розподіляти границю між двома поняттями, якими є поняття економічного злочину та фінансового шахрайства. Злочини чітко визначені в кримінальному кодексі, в той час, коли шахрайство стає злочином тоді, коли знаходить своє підтвердження, і лише тоді можливі санкції. Частина учасників акцептуючись у діяльність фінансової піраміди, навіть із фінансовою чи юридичною освітою, усвідомлюють характер даної інституції та через недостатність у суспільстві конкретності визначення та використання даної категорії, на бачать в цьому жодної моральної чи соціальної проблематики.[3] Не усвідомлюючи соціально-економічного ефекту їх «інвестиційної діяльності», та вважаючи залучення нових учасників ефективним методом збагачення.

З точки зору критерію типів шахрайств, що виникають у діяльності фінансових пірамід можна виділити наступні:

- періодична виплата відсотків (доходів від інвестицій) при паралельній втраті ресурсу ввіреного капіталу і функціонування чорної бухгалтерії або витік з інституції капіталу і призупинення виплат відсотків (доходу) для інвесторів;

- концентрація маркетингу на обраній цільовій групі клієнтів або відсутність такої уваги з від органів нагляду,

- відсутність розкриття інформації про діяльність, часткове розкриття або висвітлення неправдивої інформацію, яку часто називають «творчий бухгалтерський облік» [4].

Фінансові піраміди також стараються залучити ресурси клієнтів, які мають капітали з не документованих джерел, часто це кошти зароблені за кордоном, навіть існування яких важко довести не говорячи вже про втрату.

Сучасні системи фінансового захисту та гарантій на фінансовому ринку не усувають діяльність та негативні наслідки фінансових пірамід, що утруднює функціонування справжніх фінансових інституцій та чинить суттєвий вплив на прийняття рішення фізичними особами щодо фінансових послуг.

Література:

1. Krugman P. The Return of Depression Economics and the Crisis of 2008 // P. Krugman / Norton Ic Company, New York 2009. – 288 s.

2. Klapkiv J. The Use of Financial Risks Insurance to Launder Financial Resources in Ukraine / Jurij Klapkiv // Wiadomości Ubezpieczeniowe. – №4 (59). – 2015. – S. 125–131.

3.Юрій С.І. Логос теорії міжнародних фінансів / С.І. Юрій // Фінанси України. – 1998. – №1. – С. 5–11.

4. Бабенко-Левада В. Заборона фінансових пірамід як шлях до припинення шахрайств на ринку фінансових послуг // В. Бабенко-Левада, М. Скірко / «Ефективна економіка». – №5. – 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/539/1/Babenko-Levada_Prohibition%20of%20the%20financial%20pyramid.pdf.

Коваль С.Л.

К.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія Тернопільського національного економічного університету

КРЕДИТНІ РИЗИКИ ДОМОГОСПОДАРСТВ НА РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ

Розширення пропозиції дорогих товарів (побутової і електронної техніки, меблів, автомобілів, нерухомості), агресивна реклама заможного життя, порівняння з більш успішними людьми формує додаткові потреби членів домогосподарств, підштовхує до збільшення споживання товарів та послуг, які не мають відповідного фінансового забезпечення. При недостатності коштів для забезпечення потреб домогосподарства можуть запозичити фінансові ресурси у формі кредиту.